

Чини се да се на формалном плану може завршити позитивно вредновање Ротарове књиге. Посматрана на плану садржине, биографија Мике Антића не доноси нам значајне новине из песничког живота које би већ утврђену слику обогатиле нечим пресудно важним, већ, можда, нијансира постојеће податке другачијим колоритом, будући да између аутора и песника постоји породична веза.

Оно што је садржајно најупечатљивије, а уједно чини и најслабија места ове књиге, исприповедано је исповедним тоном и натопљено патетиком која одаје утисак читања сентименталних романа у пуном процвату. Аутор се непрекидно и носталгично враћа у прошлост, у доба сопствене младости, доба социјалистичког друштва, које карактерише као „златно време”. Из таквих редова, који се више пута понављају, стиховски извиру сетни уздаси и меланхолична расположења као подлога из које израста критика актуелног начина живота, комуникације, друштвених активности, па и самог постојања књижевности. Притом, аутор не проналази никакав афирмативни смислени потенцијал новог доба.

Приповедајући у наглашеном маниру о прошлости, аутор, чини се, искључује млађе генерације читалаца из свог дела, јер много је оних који нису одрастали, нити су живели у „златном” времену његове младости, па стога не могу из понуђене перспективе посматрати свет који се у књизи идеализује. Искључивање свега вредносног што карактерише данашњицу посве је антикњижевни, антихумани и уопште антиуметнички поступак, што је за једног озбиљног аутора недопустиво.

Објавити књигу значи понудити је широкој маси читалаца, а оваквим гестом Ротар као да ограничава њену рецепцију. Једино још недостаје у напоменама – није за млађе од тридесет година. Да је Немања Ротар дело означио као личну исповест, сећања, дневничке записе, можда би она и била прихватљива. Овако, настојећи да се одбрани од „антиинтелектуалистичке” поетике, упадао је у сопствене замке и остајао далеко од циљева које је себи поставио, а дело оставио без озбиљнијих књижевноуметничких домета.

Андреа Беаџа БИЦОК

ПОЕЗИЈА И САВРЕМЕНОСТ

Славко Гордић, *Сродсџва и раздаљине*, „Академска књига”, Нови Сад 2014

Као мото своје књиге *Сродсџва и раздаљине* о којој говоримо, Славко Гордић могао је да стави стихове Рајка Лукача: „Читалац поезије сте!? / Зар ви постојите? / Какво изненађење? Нисте дух?”, а можда би јој пристајао и поднаслов који би гласио *Дневник једног усамљеног чииџача*.

Ипак, алудирање на Русоа упућивало би, фаворизујући га, не само на једно лице ове књиге већ и на само једно лице њеног аутора. Јер, колико год разговори са самим собом што их наш аутор води упућивали на једну усамљеничку и од света повучену природу, пажљиви читалац ових записа уочава и ону другу, подједнако доминантну особину Гордићеве личности: човека који живи у једном друштву у којем, желећи да га учини ако не бољим а оно више аутентичним, учествује ставом одговорности и марљивости. Из овог двојства произлази и непрестано подрхтавање и љуљање тона ове књиге што осцилује између гласности ауторовог протеста због очигледне баналности „обичног живота” испуњеног вестима о катастрофама или преокупираношћу оног површини и садашњем тренутку наклоњеног медијског простора, и стишаности његове мисли која, већином, упркос томе што на тренутке допире до најодсуднијих питања, саму себе умањује и негира. Тако, како нам и сам аутор у кратком поговору каже, оно што држи на окупу ове записе што су настајали различитим поводима: или по задатку, пригодно, када као делатник и учесник културног живота треба да говори о савременој прози, поезији, књигама или ауторима, или када вођен унутрашњим импулсом записује читалачке утиске и води дневник свог унутрашњег живота побуђеног читањем, књигама, или буком и бесом савремености – јесу, каже Гордић, управо „есејистички став” и превласт „узбуђења над сазнањем”.

Схватајући ову генерализацију као још један гест скромности којом аутор својој књизи одриче свако право да било шта „озакони”, желела бих да укажем на још једну њену чворишну тачку. Дакле, прави обједињујући чинилац ове књиге и хетерогених текстова које она обухвата представља за мене чињеница да је писана „упркос”, „насупротив” или „против струје”. То кажем зато што је књига *Сродствија и раздаљине* данас ипак пред нама упркос томе што се на њеним страницама непрестано изнова поставља питање: Чему поезија у свету испуњеним злом, у свету у којем има више писаца него читалаца, у земљи у којој владају сиромаштво и национално понижење, демографска и општа криза, неред вредности, и упркос томе што и сам аутор непрестано исказује сумњу у вредност сопственог подухвата („А шта тебе сили да указујеш недоличну пажњу случајним, па и тричавим својим опажајима и утисцима?”)? Оно што, међутим, следи након ових дубоким скептицизмом натопљених питања – која опет не откривају забринутост Гордићеву искључиво за себе, своју дисциплину и мали круг оних који још верују у сврховитост уметности, већ за целокупну националну али и ширу човечанску заједницу у којој је царство непрактичности данас гурнуто у сам запећак егзистенције – јесу суштинска и стара естетичка и филозофска питања која се могу свести на једно једино, а оно гласи: **ИМА ЛИ БИЛО КАКВОГ ЗНАЧАЈНОГ ОДНОСА ИЗМЕЂУ УМЕТНОСТИ И СТВАРНОСТИ И КОЈА ЈЕ ЊЕГОВА ПРИРОДА?** На трагу ових питања и свих других која из њега произлазе приближа-

вамо се и оној још увек неухватљивој тајни поезије, питањима о њеном изходшту и значају које има или треба да има у људској заједници.

У књизи *Сродства и раздаљине* Славко Гордић ће са нескривеном резигнацијом рећи да је данас у нашем друштву поезија толико маргинализована да о њој не говори нико: „Жене, као по правилу, говоре о другим женама, одећи, обући, храни, лековима, деци и кућним љубимцима, а мушкарци о бизнису, спорту, криминалу и политичким првацима. О поезији – нико, чак ни студенти књижевности” (114). Шта је узрок тог, како Гордић каже, самоевидентног одсуства поезије из савремене културе и укупног нашег живота, питање је на које у својим размишљањима он непрестано покушава да одговори. Између осталог, осведочићемо се тако у запитаност нашег аутора о томе да ли је кривица увек само у индиферентности друштва и да ли је можда можемо наћи у немару самих песника. Је ли уопште могућа она дучићевска позиција песника што се пореди са птицом северних мора која пева знајући, инстинктом, да је нико никада неће чути? Да ли је реч о томе да се живот и поезија непрестано мимоилазе тако што „општи живот... иде својим смером, слеп и глув за мртве и живе песнике”, док се поезија углавном „клони од изричњег говора о стварности”? Ако се сложимо са Гордићевом апологијом овог повлачења поезије које се не уочава само као одлика овог нашег времена, иако је и ова данашња, како наш аутор каже, „На дужи рок (...) ризиковала удаљавање и осамљивање, сужавајући и ’програм’ у круг заинтересованих”, што би јој, чак и кад је нико не чита „могло служити на част у модерном вакууму вредности”, онда би то заиста значило и повлађивање критичара затеченом *status-у quo*. Је ли онда и писање и читање поезије чин бежања од стварности: у сфере где обитавају бића ускраћена у рационалности, од исте материје саздана, усудићу се да парафразирам Шекспира, што у један кош ставља песника, љубавника и лудака? Ипак, не могу да се отмам утиску да то није Гордићева позиција и став. Врата његове радне собе, чак и када је наднесен над својим забелешкама, чак и кад се осамљује читајући поезију на коју гледа као на „органску људску потребу”, увек су одшкрнута према свету из којег најчешће допиру обеспокојавајуће вести, али који се с друге стране указује као непрестани извор животног обиља. „Поезија је чудо и вреба чудо”, рећи ће наш аутор. Отуда је и поезија за њега нешто што не успављује већ напротив буди, узнемирава и изненађује. Тако, чак и када открива своју наклоност према „тихим” песницима (за Гордића најтиши песник је Никола Вујчић, у чијој се поезији „свет и језик промаљају и оглашавају у мајушним и полуучујним обзнанама, тек *сламчицом* и *шущићањем*”), аутор *Сродности и раздаљина* ипак поезију доживљава као врсту отпора: опирања злу, пролазности и нереду који владају људским животима. Отуда је Гордић увелико андрићевац који у уметности и стварању види нешто што нас као појединце надмашује и превазилази, али што ипак,

у основи, има онај исконски порив самоодржања оличен у игри овчице Аске пред чељустима зле звери.

Може ли поезија заиста да ублажи наш страх од живота и од смрти и завара крвника? Може ли да однесе победу над нечастивим који је по многим управо сам „дух практичности“? (Недавно сам код популарног јапанског писца Харукија Муракамија прочитала тезу да се одговорност рађа у сновима!) Иако то нигде не каже, мислим да Славко Гордић верује у то већ самим тим што неће дозволити поезији да се разбашкари у царству осредњости. Зато за њега не може да важи Андрићев исказ да је „и најгора песма лепша од живота“. Не тражећи од поезије ону „ледену лепоту великих песника“ (овој синтагми Милоша Црњанског Гордић се у књизи често враћа), он ће у њој поздравити и животност и ведрину која није нужно и површност, префињеност која у исто време не значи и извештаченост. Гордић од сваког малог песника тражи да постане велики, и зато је као критичар поезије увек спреман да отворено изнесе свој став, чак и кад се и они у друштву најпризнатији, наградама овећани песници понекад оклизну или залутају.

Права поезија, по нашем аутору, међутим, јесте место одмора и предаха, између осталог и зато што другог и другачијег не може ни да повреди ни да унизи, и по томе је данас она заиста јединствено уточиште. Дубоко повређен ароганцијом у научно рухо прикривене идеологије која постаје моћно оружје у маскирању политичких анимозитета, и погођен понижењем властитог народа којем је ускраћено право на „зебњу за очувањем властитог простора“, Гордић чак верује да поезија, ма колико идиосинкразије у њеној суштини било, може истинитије да говори о другој (појединцу и заједници) него други дискурси којима све више, с намером или не, комплексност стварности у потпуности измиче: „Ако и нисмо бољи, или гори, него што нас виде наши и страни песници, јесмо, зацело, друкчији, и као заједница и као појединци. Стварност је увек комплекснија и не стаје ни у чије једнозначно виђење“ (112).

Чак и кад „лажу“, дакле, песници говоре неку врсту дубље и универзалније истине. Можда у свету у којем владају друштвене мреже и медији (своју зебњу од огољавања и промашивања суштине у виртуелности медија Славко Гордић искрено и дирљиво открива) ова књига и не постоји, а аналогно томе не постојимо ни ми, њени читаоци. Ипак, списатељски напор „упркос“ и „насупротив“, који је довео до њеног обликовања, труд издавача „Академске књиге“ да она постане доступна очима јавности, али и слагање свих нас око тога да покажемо да у буци и бесу политичких надметања и шаренила баналне друштвене догађајности видимо само царско ново одело, јесте мали али значајан гест, који води у мало видљиви, али постојан и чврст, постојећи, наш, други свет.

Горана РАИЧЕВИЋ